

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК УМІНЬ І НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО АУДІЮВАННЯ В ЮРИДИЧНОМУ ВИЩІ

Перетворення, що відбуваються в суспільстві, розширення ділових і культурних зв'язків із зарубіжними країнами пред'являють нові вимоги до мовної освіти – суспільству потрібні фахівці, знання іноземної мови для яких є професійною необхідністю. У відповідності з таким соціальним запитом змінюється і розуміння кінцевого результату навчання іноземній мові студентів немовних спеціальностей. Якщо раніше вважалося, що фахівець повинен бути таким тільки у сфері своєї професійної діяльності, то тепер крім професійної кваліфікованості фахівець повинен мати масу інших навичок і умінь. Серед них не останнє місце займають уміння та навички вільного володіння мовою як засобом повсякденного і ділового спілкування в рамках професійної діяльності. Отже, кінцевою метою навчання є набуття студентами навичок грамотного використання іноземної мови у реальному житті як засоба не тільки повсякденного, але і ділового, професійного спілкування.

Статус іноземної мови як засобу спілкування підвищується та позначається не тільки на умовах, але й на змісті навчання, стимулює пошук нових підходів, модернізацію теоретичної бази побудови системи навчання. Завдання, які стоять на сучасному етапі перед вищою школою, орієнтують навчання іноземній мові не на пасивне володіння, яке полягає в умінні читати і перекладати

літературу за фахом, а на практичне використання іноземної мови як засобу спілкування в соціокультурній і професійній сферах, тобто на навчання умінь говоріння та аудіювання. Без сформованих навичок і умінь аудіювання як складової частини комунікативної компетентності неможливі повноцінні міжнародні творчі та наукові контакти. Основною метою дисципліни «Іноземна мова» є підвищення початкового рівня володіння іноземною мовою, досягнутого на попередній щаблі освіти, і оволодіння студентами необхідним і достатнім рівнем іншомовної комунікативної компетенції для вирішення соціально-комунікативних завдань в різних галузях професійної, наукової, культурної та побутової сфер діяльності, при спілкуванні із зарубіжними партнерами, а також для подальшої самоосвіти.

Що стосується аудіювання, то в результаті вивчення дисципліни студент повинен вміти в цій галузі сприймати на слух і розуміти основний зміст нескладних автентичних суспільно-політичних, публіцистичних (медійних) і прагматичних текстів, що належать до різних типів мовлення (повідомлення, розповідь), а також виділяти в них значущу запитувану інформацію. Приблизна програма дисципліни «Іноземна мова». Рекомендується для соціально-гуманітарних, технічних, природничих та економічних напрямів підготовки. Оскільки матеріал, який пред'являється студентам на слух, є моделлю реального мовного середовища, що передає його головні особливості, аудіювання залучає студентів до активної мовної діяльності. Оволодіння цим видом мовленнєвої діяльності повинно сформувати у студентів психологічну та мовну базу із необхідних для іншомовного спілкування знань, навичок і умінь.

Однією із головних обставин недостатньої уваги до аудіювання з боку викладачів є той факт, що до недавнього часу аудіювання вважалось легким умінням. Існувала точка зору, що якщо при навчанні усному мовленню викладач зосередить усі зусилля на говорінні та забезпечить оволодіння цим умінням, то розуміти мову студенти

навчаться стихійно, без спеціального цілеспрямованого навчання. Неспроможність цієї точки зору була підтверджена як теорією, так і практикою. Хоча мовленнєві уміння говоріння та аудіювання знаходяться у певному взаємозв'язку, досягти їх рівномірного розвитку можна лише за умови впровадження спеціально розробленої системи вправ для розвитку розуміння усного мовлення в звичайних умовах спілкування.

Навчання аудіюванню іншомовного мовлення – це найбільш важкий для оволодіння вид рецептивної мовленнєвої діяльності і йому неможливо навчитися самотійно. Але, повторимося, йому поки що не приділяється належної уваги в процесі навчання іноземній мові у вищій школі, зокрема в юридичному виші. Між тим, уміння аудіювання іншомовного мовлення – одна із важливих умов участі випускників юридичних вишів, майбутніх фахівців у сфері міжнародних відносин, ділових комерційних і особистісних контактів. Тому в умовах юридичного вишу проблема навчання аудіюванню іншомовного мовлення в професійній сфері стає особливо актуальною. В процесі усної іншомовної комунікації у сфері професійного спілкування здійснюється передача мовцем і прийом слухачем інформації, що представляє інтерес для фахівців, і успіх акту комунікації залежить від того, наскільки чітко і повно сприйняли повідомлення. Отже, виникає необхідність навчати студентів немовних спеціальностей ефективним способом сприйняття іншомовної мови на слух. Сприймаючи мову на слух, студенти з самого початку занурюються у середовище мови, що вивчається, у них формуються механізми сприйняття і розуміння мовлення, внутрішнє мовлення з використанням засобів нового мовного коду, знання з усіх аспектів мовної системи.

Відбір навчального матеріалу повинен здійснюватися на основі методичних і лінгводидактичних принципів, що враховують особистість студента та особливості розвиваючого виду мовленнєвої діяльності. Одним із практичних завдань у галузі навчання аудіюванню є навчання студентів сприйняттю іншомовної мови в умовах,

наближених до справжніх. Актуальність використання автентичних матеріалів у навчанні аудіюванню полягає у їхній функціональності. Під функціональністю розуміється їхня орієнтація на реальне впровадження, так як саме вони створюють ілюзію залучення до природного мовного середовища, що, згідно з думкою багатьох провідних фахівців у галузі методики, є основним фактором в успішному оволодінні іноземною мовою. Кращий результат, звичайно, може бути досягнутий за рахунок використання аудіовізуальних автентичних джерел. Специфіка автентичних відеоматеріалів (як одного із засобів навчання аудіюванню) сприяє створенню реальної ситуації спілкування, що сприяє навчанню природної, живої мови, і слугує величезним стимулом для підвищення мотивації студентів у навчанні іноземній мові. Візуально-образотворча опора важлива не тільки для смислового розуміння, але і для подальшої передачі змісту. Навчання аудіюванню повинно бути побудовано з урахуванням поступового зростання складності мовних операцій студентів з навчальним матеріалом. Відбір навчального матеріалу повинен здійснюватися на основі методичних і лінгводидактичних принципів, що враховують особистість студента та особливості розвиваючого виду мовленнєвої діяльності. Аудіювання повинно стати основою спілкування, провідним видом мовленнєвої діяльності для студентів і засобом навчання іншомовному спілкуванню спочатку на початковому етапі, а потім на наступних ступенях навчання. Сприймаючи мову на слух, студенти з самого початку занурюються у середовище мови, що вивчається, у них формуються механізми сприйняття і розуміння мовлення, внутрішнє мовлення з використанням засобів нового мовного коду, знання з усіх аспектів мовної системи. Інформація, яка сприймається на слух, стає стимулом до осмислення, до активізації знань і умінь, а також до обговорення. Так відбувається поступовий перехід від рецептивної діяльності до продуктивної і комунікативної. Дійсно, для студентів юридичних вишів уміння слухати усні презентації у

вигляді повідомлень і отримувати з них корисну інформацію є важливим академічним і професійним умінням.

Розвиваючи у студентів базові уміння сприйняття і розуміння іншомовної мови на слух, потрібно пам'ятати про те, що комунікативне аудіювання націлене в кінцевому підсумку на формування уміння розуміти мовлення на слух при одноразовому пред'явленні (що відповідає реальним життєвим ситуаціям спілкування). Мовна база, навички та уміння, сформовані в процесі аудіювання, є для студента основою розвитку здатності до формування і формулювання думки іноземною мовою.

У процесі навчання іноземній мові необхідно навчати студентів немовних спеціальностей таким видам аудіювання:

а) аудіювання з повним, детальним розумінням повідомлення;

б) аудіювання з розумінням основного змісту повідомлення (теми, головної думки, основних фактів);

в) вибіркового аудіюванню (розумінню окремих, конкретних, вибіркових фактів, необхідної інформації) і формувати відповідні їм стратегії.

При підготовці і розробці аудіотекстів необхідно враховувати такі фактори:

а) вибір навчальних матеріалів повинен мати комунікативну доцільність, що є основою для моделювання навчальної ситуації і складання контрольних завдань для оцінки якості умінь слухати і розуміти аудіотекст іноземною мовою;

б) необхідно враховувати ступінь реальної комунікативної орієнтованості при розробці завдань для моделювання ситуації опосередкованого спілкування;

в) велике значення має виховна і освітня цінність пропонованих матеріалів.

Тексти, які пропонуються для аудіювання, повинні володіти наступними характеристиками:

а) комунікативною цінністю, тобто відповідністю аудіотекста умовам реального спілкування;

- б) відповідністю аудіотекста рівню мовної підготовки студентів;
- в) віковою та освітньою прийнятністю аудіотекста для студента;
- г) професійно-орієнтованою значущістю аудіотекста;
- д) виховною цінністю.

Процес навчання професійно-орієнтованому аудіюванню студентів юридичних вишів на середньому етапі забезпечує більш ефективне формування і подальший розвиток умінь та навичок сприйняття іншомовної мови на слух, якщо:

- навчання здійснюється з урахуванням видів і ситуацій професійно - орієнтованого аудіювання;
- при навчанні застосовується спеціально розроблений навчально-методичний комплекс, що включає в себе навчально-методичні завдання, аудіо-відео мультимедійні засоби навчання, практикум самостійної роботи (термінологічний словник, граматичний довідник);
- компоненти даного навчально-методичного комплексу побудовані на основі спеціально розробленого комплексу і послідовності вправ з навчання професійно-орієнтованому аудіюванню;
- при відборі аудіотекстів враховуються принципи комунікативної значущості професійної інформації, достатності професійної інформації, обліку предметно-змістовної сторони тексту, цікавості тексту, мовної посиленості тексту, мовної доступності, автентичності.

Таким чином, стає очевидним, що для навчання аудіюванню, складного і необхідного виду мовленнєвої діяльності, необхідна розробка нових навчальних матеріалів, що відповідають вимогам сьогоденного часу і відображають останні наукові досягнення в галузі навчання іншомовному спілкуванню. Потрібно вдосконалення навчально-методичних комплексів за допомогою включення відеоматеріалів, насичених країнознавчої інформацією і матеріалів, що знайомлять з повсякденними реаліями відповідної національної культури, дисків із записами автен-

тичних текстів країнознавчого змісту, а також професійно-орієнтованих текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поляков О.Г. Цели профильно-ориентированного обучения иностранному языку в вузе. Опыт формулирования /О.Г.Поляков// Иностранные языки в школе. – 2008. – №1. – С.3-7.

2. Сафонова В.В. Спорные вопросы создания материалов для контроля умения аудировать на ИЯ /В.В.Сафонова // Современные теории и методики обучения иностранным языкам / Под общ.ред.Л.М.Федоровой, Т.И. Рязанцевой. – М.,2004.–245с.